



Genomgång av LSS-utredningens förslag och FUB:s kommentarer

Den 10 januari presenterade LSS-utredningen sitt slutbetänkande. Vi har gjort en första genomgång och kommenterar förslagen insats för insats. Vi har följande disponering i dokumentet:

1. Utredningens egna texter
2. Funktionsrättsrörelsens gemensamma ställningstaganden kring vissa insatser
3. Länk till var man kan läsa mer om varje insats i vår rapport "500 röster om LSS"
4. FUB:s egna kommentar. Där det är relevant har vi lyft in när utredningen har citerat FUB.

Vi har varit med och tagit fram de ställningstaganden som publicerats på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#) med anledning av utredningens förslag. Förutom ställningstaganden kring de specifika insatserna finns också ställningstaganden kring Huvudmannaskap, Centrala begrepp och Anhörigassistans.

Vi vill betona att slutbetänkandet än så länge bara är förslag. Bilden nedan tydliggör den så kallade lagstiftningskedjan:

1. **Kommittédirektiv** (Regeringen formulerar riktlinjerna för utredningsarbetet i offentliga utredningar och kommittéer)
2. **Utredning**: Kommitté
3. **Utredningsbetänkande** (SOU 2018:88)
4. **Remiss med remissvar** (myndigheter och organisationer ges tillfälle att lämna synpunkter på regeringens förslag)
5. **Lagrådsremiss**: det förslag till så kallad propositionstext som regeringen skickar till Lagrådet för granskning innan propositionstexten lämnas till riksdagen.
6. Eventuell **omröstning** i Riksdagen.

I dagsläget befinner vi oss i punkt 3, det vill säga Utredningsbetänkande. Det är ännu inte bestämt om betänkandet ska skickas ut på remiss.

Med en ny regering på ingång vet vi ändå inte hur arbetet med LSS kommer att fortsätta. Men i en paneldebatt hos BOSSE Kompetenscentrum tidigare i veckan diskuterade partirepresentanter från socialutskottet hur de olika partikonstellationerna tänker sig att gå vidare med LSS. Se debatten [här](#). Diskussionen kan ge en viss bild av hur socialutskottet resonerar kring LSS.

Naturligtvis kommer vi fortsätta att analysera det över 1000 sidor långa betänkandet och följa regeringen under våren för att bevaka LSS och lyfta fram FUB:s perspektiv. Vi hoppas att vår sammanfattning kan hjälpa lokalföreningar och medlemmar att agera på hemmaplan i samtal med beslutsfattare och politiker.

1. Råd och stöd

LSS-utredningens bedömning: Personer i lagens personkrets kan ha behov av ett personligt stöd för att få och kunna nyttja olika insatser enligt LSS och annan lagstiftning på bästa sätt för att få ett samordnat stöd. Den individuella planen är en viktig del i att skapa ett sammanhållet stöd för den enskilde som får stöd enligt LSS och att få hjälp med samordning av olika insatser är av stor betydelse för ett sådant stöd.

LSS-utredningens förslag: Insatsen rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska benämnas särskilt expertstöd. Den som har behov av kunskap om funktionsnedsättningen och stöd för att hantera den i olika situationer ska beviljas insatsen.

Sagt om utredningens förslag i ställningstagandet kring Råd och stöd publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida:](#)

”Undertecknade instämmer med utredningens slutsats att det även fortsättningsvis ska finnas en insats för råd och stöd i LSS, samt att insatsen för rådgivning och annat personligt stöd i LSS ger betydande möjligheter till personligt stöd i olika situationer för personer med funktionsnedsättningar. Huruvida insatsen benämns särskilt expertstöd eller rådgivning och annat personligt stöd anser undertecknade inte vara det viktigaste för de berättigade då namnändringen i sig inte medför något förtydligande av insatsen. Insatsen ska vara en sammanhållande kedja av särskilt stöd som utgår från en ingående kunskap om funktionsnedsättningen, dess konsekvenser samt hur detta kommer till uttryck hos individen. Det är även av vikt att detta stöd kan ges, inte bara till närstående, utan även till berörd personal.”

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om råd och stöd på sid. 13–17: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

FUB anser att det finns ett stort behov av kvalificerat expertstöd av personal, som förutom yrkeskunskap även har specifik kunskap om hur det är att leva med omfattande funktionsnedsättningar. Den stora poängen med råd och stöd-insatsen, som den var tänkt, var att personal med olika specialkompetens ska bilda team och gemensamt ta hänsyn till och väga samman alla livsområden och kriterier för livskvalitet som är relevanta och viktiga i personens liv. Den sammantagna medicinska, psykologiska, sociala och pedagogiska kompetensen kunde därigenom bli ett effektivt stöd för personen som är i behov av råd och stöd i sin livssituation.

2. Personlig assistans och assistansersättning

LSS-utredningens allmänna bedömning om personlig assistans: Mer ändamålsenliga insatser bör utvecklas som alternativ till personlig assistans för vissa grupper som i dag får insatsen.

Utifrån den allmänna bedömningen har man lagt följande förslag som på vissa ställen kompletteras med en specifik bedömningstext.

LSS-utredningens förslag om psykisk funktionsnedsättning: Stöd för vad som i dag anges som behov som förutsätter ingående kunskaper om den som får stödet, det s.k. femte grundläggande behovet, ska inte vara en del av insatsen personlig assistans. Den som på grund av stor och varaktig psykisk funktionsnedsättning har behov av personligt stöd av ett begränsat antal personer som har ingående kunskaper om honom eller henne ska istället ha rätt till insatsen förebyggande pedagogiskt stöd.

LSS-utredningens förslag om stöd till barn under 16 år: Barn under 16 år ska inte beviljas personlig assistans. Den som inte har fyllt 16 år och på grund av varaktig funktionsnedsättning

1. behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar,
2. på grund av psykisk funktionsnedsättning har behov av hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom eller henne, eller
3. har behov av stöd för omvårdnad

ska istället ha rätt till insatsen personligt stöd till barn

LSS-utredningens förslag om en schablon på 15 timmar: Den som har rätt till personlig assistans ska beviljas 15 timmar per vecka för andra personliga behov som avser dagligt liv i hemmet, inköp, träning och fritidsaktiviteter i form av en schablon. För andra personliga behov i samband med arbete eller studier, för att delta i samhällslivet eller egenvård ska tid beviljas utöver schablonen om 15 timmar. Beredskap ska inte vara en del av den personliga assistansen.

LSS-utredningens bedömning gällande val av hjälpmedel eller personlig assistans: När det finns möjlighet att välja mellan hjälpmedel eller personlig assistans, genom stöd av en assistent måste den enskilde ha möjlighet att avgöra vilken form av stöd han eller hon vill ha.

LSS-utredningens förslag gällande dubbelassistans: Rätt till personlig assistans som ska utföras av fler än en person ska endast föreligga i den mån behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, genom att bostaden anpassas eller genom användning av hjälpmedel.

LSS-utredningens förslag angående ersättning till anhöriga assistenter: Schablonbeloppet för assistans som utförs av en assistent som inte lever i hushållsgemenskap med den som får stödet bör vara högre än schablonbeloppet som avser assistans som utförs av en annan assistent. Utgångspunkten bör vara att annat än lönerelaterade kostnader är hälften så stora när assistenten lever i hushållsgemenskap med den som får stödet.

LSS-utredningens bedömning om huvudmannaskap: Stöd enligt LSS bör i likhet med andra välfärdstjänster vara en kommunal, och landstingskommunal uppgift. Det delade huvudmannaskapet för personlig assistans medför problem och det bör därför endast vara en huvudman för insatsen. Mot bakgrund av de särskilda förutsättningar som gäller förpersonlig assistans och den oro som detta skapar hos personer i behov av stöd, anordnare av assistans och kommunsektorn bör personlig assistans vara ett statligt ansvar.

LSS-utredningens förslag om huvudmannaskap: Staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans.

Sagt om utredningens förslag i Konsekvensanalysen av förslagen kring personlig assistans publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

Konsekvens av att inte bevilja personlig assistans för det femte grundläggande behovet:

”Utredningens förslag splittrar det övergripande helhetsstöd som personlig assistans var tänkt som; ett individanpassat stöd som tillgodoser hela hjälpbehovet. Personer som beviljas personlig assistans för ingående kunskap har ofta ett mycket omfattande behov av hjälp och tillsynsbehov som inte kan tillgodoses genom fragmentariska punktinsatser. De förslag som utredaren lämnat är inte förenligt med gällande lag, internationella konventioner eller de grundläggande principerna i 5-7 §§ LSS.”

Konsekvens av att inte bevilja assistans för barn under 16 år:

”Om rätten till personlig assistans för barn tas bort kommer detta att begränsa barns möjligheter till en personlig utveckling i ett viktigt skede av livet samt begränsa deras möjlighet till full delaktighet i familjelivet. Den nya föreslagna insatsen skulle innebära att barn och deras familjer till stor del skulle bli bundna till hemmet vilket skulle bli ytterst exkluderande. Det skulle även innebära ett ökat ansvar för anhöriga, något som vi redan kunnat se till följd av indragna assistansersättningar. En sådan inskränkning skulle även gå emot alla funktionshinderspolitiska mål, det barnperspektiv som finns i LSS samt internationella konventioner såsom Barnkonventionen.”

Konsekvens av att införa en 15-timmars schablon för övriga behov:

”Den föreslagna schabloniseringen skulle medföra att den enskildes liv skulle begränsas då man inte längre skulle ha möjlighet, i den omfattning man vill och behöver, att träffa släkt och vänner, utöva ett föräldraansvar eller vara delaktig i samhället. Ett dylikt förslag går helt emot de intentioner som stadgas i LSS om delaktighet och möjligheten att kunna leva som andra. En schablon om 15 timmar per vecka fragmenterar helheten och slår sönder den personliga assistansen. Det gör i praktiken att den beviljade insatsen blir oanvändbar och att den enskilde kan tvingas bli beroende av anhöriga.”

Konsekvenser av dubbelassistans samt hjälpmedel och bostadsanpassning:

”Med utredarens förslag skulle det skapa en i princip omöjlig situation att få dubbel assistans då förslaget dels skulle innebära att personer med funktionsnedsättning inte skulle kunna delta i samhällslivet såsom LSS stadgar samt dels att man i många fall behöver ett levande mänskligt stöd och inte ett tekniskt hjälpmedel.”

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om personlig assistans på sid. 19-36: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

Utredningens förslag innebär en urholkning av insatsen personlig assistans. Omfattande funktionsnedsättningar påverkar både personens egna livsvillkor och de anhörigas, i första hand föräldrar och syskon. Möjligheten att få personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt



SFB har gett goda förutsättningar för barn, unga och vuxna med omfattande funktionsnedsättningar att leva som andra, ett av de övergripande målen för LSS. Personlig assistans har höjt livskvaliteten för personer med omfattande funktionsnedsättningar, särskilt genom möjligheten att välja personlig assistent och när och hur hjälpen ska ges.

Samtliga förslag innebär minskad valfrihet för enskilda och anhöriga. Dessutom riskerar överstjälpningen på kommunerna att leda till stor ojämlikhet över landet samt att de kommunala budgetarna för LSS i ännu högre grad än idag kommer att styra hur insatserna utförs.

Ett annat besparingsförslag som LSS-utredarna har lagt fram handlar om en schablonisering av "andra personliga behov". Den ökning av antalet timmar för personlig assistans som ägt rum har, enligt LSS-utredarna, i hög grad avsett andra personliga behov. Utredarna föreslår i sitt betänkande att rätten till detta stöd ska schabloniseras för att "förenkla bl.a. bedömningen och öka förutsägbarheten". FUB anser att förslaget strider mot principen i LSS om individuell prövning av behovet och att insatserna ska vara individuellt utformade.

FUB förkastar utredningens förslag om att anhöriga assistenter som delar hushållsgemenskap med den som får personlig assistans ska få lägre ersättning än övriga assistenter. Det framkom tidigt i utredningen att man vill begränsa möjligheten för anhöriga att vara assistenter. Detta förslag innebär i praktiken en begränsning utan att man aktivt behöver förbjuda anhörigassistansen. Läs mer i vårt gemensamma ställningstagande kring anhörigassistans på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#).

Utredningen föreslår att staten ska ta över hela ansvaret för assistansersättning och personlig assistans. FUB tror att ett samlat huvudmannaskap är bra men finner det samtidigt motsägelsefullt att utredningen motiverar sitt ställningstagande med att personlig assistans behöver behandlas likvärdigt över landet och samtidigt föreslår att ansvaret för barn helt ska läggas över till kommunerna, som vi vet gör olika bedömningar.

3. Ledsagarservice

LSS utredningens bedömning: För vissa av dem som ingår i LSS personkrets bidrar ledsagning till delaktighet i samhällslivet, ger möjlighet att delta i olika aktiviteter och ingå i en gemenskap med andra. Sådant stöd som en ledsagare ger ska därför finnas inom LSS.

LSS utredningens förslag: Insatsen personlig service och boendestöd ska omfatta det som i dag ingår i insatsen ledsagarservice och någon särskild insats för enbart *ledsagarservice ska därför inte längre finnas i LSS*

samt

LSS utredningens bedömning: Det finns behov av en annan form av stöd i boendet utöver de insatser som i dag finns i LSS. Tillgång till vardagsstöd i bostaden skulle innebära att LSS i högre grad gör det möjligt för dem som har rätt till insatser enligt lagen att välja vilken form av boende de önskar.

LSS utredningens förslag: Personlig service och boendestöd ska införas som en ny insats i LSS. Den som har behov av stöd i den dagliga livsföringen i annan bostad än en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen som kan avse praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, *ledsagning*, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av för sin dagliga livsföring. Även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden.

Sagt om utredningens förslag i Ställningstagande kring ledsagarservice publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

”LSS-utredningen föreslår en ny insats ”personlig service och boendestöd” som ska omfatta bland annat det som idag ingår i insatsen ledsagarservice. Utredningen motiverar den nya insatsen med att de begränsningar som insatsen kommit att få, särskilt genom praxis, motverkar syftet med att möjliggöra delaktighet och inkludering i samhällslivet. Vidare menar utredningen att enskilda personers stödbehov blir splittrat om det delas upp i flera olika insatser och att det är bättre med ett mer övergripande stöd. De undertecknade vänder sig emot detta utredningens påstående, insatsen ledsagarservice bör finnas kvar som självständig insats och utformas i enlighet med insatsens ursprungliga syfte.”

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om ledsagarservice på sid.39–46: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

**FUB citeras i betänkandets text om ledsagarservice:**

"FUB har framfört att det kan vara så att fritidsaktiviteter har ännu större betydelse för personer med funktionsnedsättning än för andra grupper för att de inte ska drabbas av psykisk ohälsa. Tillgången till ledsagarservice är därför viktig."

FUB kommenterar:

FUB tillbakavisar utredningens förslag att ledsagarservice ska försvinna som en särskild LSS insats. Vi hade hellre sett en ordentlig analys av hur praxis och kommunala riktlinjer har urholkat insatsen på ett förödande sätt. Den nya insatsen personlig service och boendestöd har huvudfokus på vuxna personer i eget boende, vilket ytterligare ökar risken att personer som bor i gruppboende eller serviceboende nekats ledsagarservice och därmed nekats rätten till individuellt utformad ledsagning.

Läs mer om den nya insatsen Personlig service och boendestöd på s. 18.

4. Kontaktperson

LSS-utredningens bedömning: Kontaktperson är en insats av betydelse både för möjligheten att få en aktiv och meningsfull fritid och för att få mellanmännsliga kontakter utöver det professionella stödet som bl.a. övriga insatser i LSS ger. Kunskaper om insatsen biträde av kontaktperson bör tas fram och sammanställas. För en ökad flexibilitet och ett mer varierat innehåll bör insatsen också kunna innehålla gruppaktiviteter.

LSS-utredningens förslag: Om den enskilde samtycker till det ska stöd i form av biträde av kontaktperson kunna ske genom en gruppaktivitet.

Myndigheten för delaktighet får i uppdrag att:

1. i samverkan med Socialstyrelsen ta fram ett kunskapsstöd för kommunernas arbete med insatsen biträde av kontaktperson som bör ta upp frågor om bl.a. rekrytering och stöd och möjligheter till olika kommunikationssätt såsom Internet för att upprätthålla en kontaktpersonsrelation, och
2. i samarbete med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Barnombudsmannen ta fram en vägledning för hur kommunerna med hjälp av föreningslivet kan vidga möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta i fritidsaktiviteter.

Sagt om utredningens förslag i Ställningstagande kring kontaktperson publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

”Undertecknade instämmer med utredningens slutsats att stöd i form av en kontaktperson men också stöd för att kunna delta i olika aktiviteter är av stor betydelse för deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet för personer som tillhör LSS personkrets. Undertecknade ifrågasätter dock starkt LSS-utredningens förslag om att man, vid samtycke, ska kunna få stöd i form av biträde av kontaktperson genom en gruppaktivitet. Många individer behöver ha ett enskilt stöd och en möjlighet att prata med en annan person om sina egna funderingar och tankar. De flesta människor önskar inte genomföra sådana personliga samtal i grupp. Gruppträffar kan även vara problematiska i den meningen att enskilda kan känna ett tvång av att träffa sin kontaktperson i grupp om än man vill göra det enskilt. Insatsens grundläggande syfte är att den ska vara ett individuellt medmänskligt stöd. De undertecknade vänder sig emot detta utredningsförslag. Insatsen kontaktperson bör finnas kvar i sin nuvarande lydelse och utformas i enlighet med insatsens ursprungliga syfte.”

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om kontaktperson på sid. 47-51: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB citeras i betänkandets text om kontaktperson:

”FUB har till utredningen framfört att det är problematiskt att den som flyttar till gruppboende förlorar sin kontaktperson, att någon i personalen på gruppboendet blir kontaktperson i stället är inte samma sak.”

**FUB kommenterar:**

Utredningens förslag om gruppaktiviteter är oroväckande. FUB motsätter sig starkt detta gruppfokus. LSS är en rättighetslag som ska utgå ifrån den enskildes individuella behov och situation. Insatsen kontaktperson ska bl.a. underlätta ett självständigt liv i samhället. Genom att fokusera på gruppaktiviteter riskerar det individuella behovet att nedprioriteras till förmån för samordningsvinster. Rättsläget innebär i dag för den som bor i gruppboende och deltar i daglig verksamhet att det i praktiken är mycket svårt att beviljas kontaktperson. Istället för begränsningar och gruppfokus bör det antas att en person som ansöker om kontaktperson har behov av insatsen. Behovet av en egen kompis kan per definition inte tillgodoses av personal på boende eller i daglig verksamhet, eller av anhöriga.

5. Avlösarservice i hemmet

LSS-utredningens bedömning: Avlösarservice fyller en viktig funktion för dem som ger omfattande omsorg till närstående och insatsen kan bidra till att förebygga ohälsa för dessa. Benämningen avlösarservice i hemmet har gett en begränsning av insatsen till hemmet på ett sätt som inte varit avsikten. Den begränsningen innebär att insatsen inte är så flexibel som den skulle kunna vara.

LSS-utredningens förslag: Insatsen avlösarservice i hemmet ska benämnas avlösarservice.

Ställningstagandet kring Avlösarservice publiceras inom kort
på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#)

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om avlösarservice på sid. 53-57: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB rapport [Föräldransvar till barn med funktionsnedsättningar](#) hänvisas till i betänkandets text om avlösarservice:

”Det finns också en undersökning som pekar på att då föräldern är ensamstående eller när barnet bor växelvis hos två vårdnadshavare kan det finnas ett stort behov av avlastning som inte beaktas i någon större omfattning vid bedömningen av behovet av stöd där föräldransvaret har betydelse.”

FUB kommenterar:

FUB instämmer i utredningens bedömning och välkomnar namnändringen. För att möjliggöra en individanpassning av denna insats är det viktigt att det framgår att avlösarservice kan utföras även utanför bostaden. Detta är nödvändigt för att syskonen ska kunna få umgås med sina föräldrar utifrån sina egna behov.

6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

LSS utredningens bedömning: Korttidsvistelse utanför det egna hemmet är en ändamålsenlig insats för att erbjuda stöd både för att avlasta anhöriga och andra närstående som omsorgsgivare och för att personer med funktionsnedsättning ska få miljöombyte och rekreation.

LSS utredningen har inte lämnat något nytt förslag kring Korttidsvistelse.

**Ställningstagandet kring Korttidsvistelse publiceras inom kort
på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#)**

I [FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om korttidsvistelse på sid. 59–64: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

Vi saknar en analys kring varför insatser riktade till barn och deras närstående har minskat på ett oroväckande sätt under de senaste åren. Korttidsvistelse är en av de mest drabbade insatserna. Vi hoppas att kritiken som utredningen lyfter kring kompetensbrist och frånvarande chefer på korttidsboenden tas på största allvar då det handlar om att utsätta barn och ungdomar för påtaglig risk.

7. Korttidstillsyn

LSS utredningens bedömning: Korttidstillsyn före och efter skoldagen samt under lov är en insats kopplad till skolan och vid en framtida översyn av skollagen bör frågan om den bör omfattas av skollagen och stå under tillsyn av Skolinspektionen ingå. Åldersgränsen för när skolungdom kan beviljas korttidstillsyn bör överensstämma med vad som gäller för fritidshem enligt skollagen (2010:800) och insatsen bör ha en benämning som anknyter till beskrivningen i den lagen.

LSS utredningens förslag: *Insatsen korttidstillsyn* för skolungdom utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov *ska benämnas förlängd utbildning i fritidshem* och ges den som när fritidshem inte längre ska erbjudas enligt 14 kap. 7 § skollagen (2010:800) har behov av stöd för trygghet och sysselsättning eller till närstående för avlastning i omvårdnaden

Ställningstagande kring Korttidstillsyn publiceras inom kort på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#)

I [FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om korttidstillsyn på sid. 65–70: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

Insatsen korttidstillsyn, som ges till ungdomar som har svårt att klara sig själva före och efter skoldagen samt under skollov, har getts en helt ny innebörd. I stället för det uttalade syftet enligt lagens förarbeten, att erbjuda en trygg, anpassad och meningsfull tillsyn, lyfter utredningen in helt nya begrepp som ”utbildning” och ”livslångt lärande”. Detta trots att begreppen inte används överhuvudtaget i LSS-lagtexten om insatsen korttidstillsyn.

Utredningens förslag på en ny benämning på insatsen, nämligen *Förlängd utbildning i fritidshem* väcker ytterligare frågor. Korttidstillsyn är inte alls begränsad till skolans fritidshem. Det framgår tydligt att insatsen ska anpassas till det enskilda barnets/ungdomens behov vilket innebär att den kan vara förlagd till hemmet eller någon annan verksamhet än just fritidshem.

Utredningen anser dessutom att insatsen på sikt bör omfattas av skollagen och stå under tillsyn av Skolinspektionen.

8. Bostad för barn

LSS-utredningens bedömning: Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet är en ändamålsenlig insats, en viktig kompletterande stödform som kan bidra till att familjer med barn och ungdomar med funktionsnedsättning kan få ett fungerande vardagsliv.

Socialstyrelsen bör överväga om det finns behov av särskilda riktlinjer för bostäder med särskild service som riktar sig till ungdomar som studerar vid en gymnasieskola.

Sagt om utredningens förslag i Ställningstagande kring bostad för barn publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

”Undertecknade instämmer med utredningens bedömning att boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar, som behöver bo utanför föräldrahemmet, är en ändamålsenlig insats och en viktig kompletterande stödform. Den kan i dessa fall bidra till att familjer med barn och ungdomar med funktionsnedsättning får ett fungerande vardagsliv.”

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om bostad för barn på sid. 71–75: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

FUB instämmer med utredningens inställning, att insatsen bostad med särskild service för barn och ungdom fortsatt behöver finnas som ett alternativ när samhällets stödinsatser är uttömda. Grundinställningen ska dock alltid vara att även barn med omfattande funktionsnedsättningar ska kunna växa upp tillsammans med sina föräldrar och syskon. FUB anser att det är mycket oroande och oacceptabelt att så många barn med mycket omfattande funktionsnedsättningar har drabbats av de senaste årens rättsutveckling där de är klart överrepresenterade bland dem som fått sin assistansersättning eller personliga assistans indragen.

I samband med att Socialstyrelsen tar fram särskilda riktlinjer för bostäder med särskild service som riktar sig till ungdomar som studerar vid en gymnasieskola föreslår FUB att man samtidigt analyserar hur många av de barn som får grund av skolgång.

9. Bostad för vuxna

LSS utredningens bedömning:

Bostaden är avgörande för möjligheten att nå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning.

Det bör därför även fortsättningsvis finnas en insats i LSS för vuxna som önskar en bostad med särskild service eller en annan särskilt anpassad bostad.

Nuvarande insatser för stöd i boendet i LSS är ändamålsenliga men de kan på ett bättre sätt anpassas till de behov som finns.

Boverkets och länsstyrelsernas uppdrag inom samhällsplaneringen bör särskilt uppmärksamma risken för samlokalisering när det gäller stöd till personer med funktionsnedsättning.

LSS utredningens förslag: Utredningen har inte lämnat några nya förslag kring insatsen Bostad med särskild service för vuxna. Utredningen föreslår däremot att en ny insats kring boende ska finnas inom LSS: **Personlig service och boendestöd**

LSS utredningens bedömning: Det finns behov av en annan form av stöd i boendet utöver de insatser som i dag finns i LSS. Tillgång till vardagsstöd i bostaden skulle innebära att LSS i högre grad gör det möjligt för dem som har rätt till insatser enligt lagen att välja vilken form av boende de önskar.

LSS utredningens förslag: Personlig service och boendestöd ska införas som en ny insats i LSS. Den som har behov av stöd i den dagliga livsföringen i annan bostad än en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen som kan avse praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av för sin dagliga livsföring. Även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden.

I [FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om boende för vuxna på sid. 77–90: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.



Sagt om utredningens förslag i ställningstagandet kring Boende publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

”Den nya insats som utredningen föreslår, personlig service och boendestöd, är tänkt att ges främst i ordinärt boende då det står klart att de former för stöd i boendet som finns i LSS inte svarar mot de behov som finns. Undertecknade instämmer med utredningen att den nya insatsen ska finnas med i LSS. Den nya insatsen skall även ges till den som bor i en bostad med särskild service i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden. Det är viktigt att framhålla att införandet av den nya insatsen inte ytterligare får begränsa utbudet av gruppboendestäder och andra bostäder med service såsom servicebostad. Det är också viktigt att betona att insatsen bör vara styrd utifrån den enskilde individen och att ett stort utrymme ges till valfrihet och inflytande.

Undertecknade vill framhålla att det stöd som ges inom ramen för den nya insatsen ska ges av specialiserade team som både har kompetens samt erfarenhet av personer med funktionsnedsättning.”

FUB citeras i betänkandets texter om boende för vuxna:

Riksförbundet FUB:s rapport ”Ett gott liv” är en av de fyra rapporter (FUB, Socialstyrelse, IVO samt Riksrevisionen) som ges stort utrymme i utredningens texter kring boende för vuxna.

Utredningen hänvisar även till ett möte med FUB där FUB lyfte behovet av en ny LSS insats - ”boendestöd med personlig service.”

samt

” FUB har till utredningen framfört att det är problematiskt att den som flyttar till gruppboende förlorar sin kontaktperson, att någon i personalen på gruppboendet blir kontaktperson i stället är inte samma sak.”

FUB kommenterar:

Vi tycker det är positivt att LSS-utredningen 2019 – i liket med LSS utredningen 2008 – har lagt ett förslag om en ny LSS insats, *boendestöd med personlig service* (Läs mer om den insatsen på sid. 18). FUB anser dock att utredningen har missat chansen att lägga fram ett flertal förslag som skulle göra boende-insatsen mer ändamålsenlig – eller mer ”träffsäker” för att använda ett favoritbegrepp hos regeringen och utredningen. Som vi har lyft tidigare, skulle möjligheten att ha inflytande över hur man vill bo öka betydligt om man delar upp de tre olika boendeformerna i tre olika insatser: servicebostad, gruppboendestad och särskilt anpassad bostad.

Vi anser också att utredningen - utifrån de problem som deras egen kartläggning identifierar – borde ha gett Socialstyrelsen i uppdrag att utfärda bindande föreskrifter om boendeformerna, inklusive föreskrifter om bemanning i LSS-boenden.



10. Daglig verksamhet och habiliteringsersättning

LSS utredningens bedömning: Daglig verksamhet är en insats som för många skapar en meningsfull sysselsättning och ett vardagligt sammanhang. Den ska fortsatt ingå i LSS men kan göras mer ändamålsenlig för att i högre grad bidra till personlig utveckling och möjligheter att förvärva och upprätthålla förmågor utifrån egna förutsättningar och önskemål. Den som har utvecklat sina förmågor i daglig verksamhet måste få stöd och möjlighet att hitta ett ordinärt arbete. För inskrivna arbetslösa personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga gör Arbetsförmedlingen insatser för att öka möjligheterna till arbete. Personer som deltar i daglig verksamhet är dock inte en prioriterad målgrupp för Arbetsförmedlingen vilket pekar på att det kan behövas särskilda insatser för att undanröja hinder för övergång till arbete och studier för gruppen.

LSS utredningens förslag:

- Den enskilde ska inom ramen för insatsen daglig verksamhet ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur den bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att, i samarbete med Myndigheten för delaktighet, ta fram kunskapsunderlag för hur den dagliga verksamheten kan utformas så att de som står längst från arbetsmarknaden får ökade möjligheter till såväl att förvärva och bibehålla sina förmågor som till delaktighet i samhället. En kartläggning av förhållandet mellan insatsen daglig verksamhet och arbetsmarknads- och utbildningsområdena ska utgöra utgångspunkt för en översyn av insatsen. Den ska avse såväl frågan hur personer i daglig verksamhet som har utvecklat sina förmågor kan prövas mot arbetsmarknaden som de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för att på olika sätt möjliggöra en övergång till arbete eller studier i kombination med deltagande i daglig verksamhet.

Sagt om utredningens förslag i Ställningstagande kring daglig verksamhet publicerad på [Funktionsrätt Sveriges webbsida](#):

”Undertecknade instämmer med utredningens slutsats att ”Daglig verksamhet är en insats som för många skapar meningsfull sysselsättning och vardagligt sammanhang” och att den ska fortsatt ingå i LSS.

Men att Grupp 3 i LSS personkretsen även i fortsättning ska nekas rätten till daglig verksamhet strider mot FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. LSS-utredningen anser att ”Utgångspunkten måste vara att det för dem i grupp 3 finns, eller borde finnas, bra stöd inom den ordinarie arbetsmarknadsverksamheten för att hitta ett arbete och få de bästa möjligheter att utföra det.”

Att avfärda gruppens stora behov av just meningsfull sysselsättning och vardagligt sammanhang visar på bristande förståelse för gruppens situation och okunskap kring hur verkligheten ser ut för personer som tillhör Grupp 3.

Undertecknade anser dessutom att LSS utredningen inte har mäktat ta de stora krafterna som krävs för att utveckla insatsen daglig verksamhet. Trots att det handlar om den största LSS insatsen, med sina omvittrade kvalitetsbrister, begränsas utredningens förslag till

1) en inledande, individuell kartläggning av den enskildes behov och 2) ett gemensamt uppdrag för Socialstyrelsen och Myndigheten att ta fram ett kunskapsunderlag med fokus på de som står längst från arbetsmarknaden.

Inget fel med dessa förslag men de räcker inte på långa vägar.”

[I FUB:s rapport 500](#) röster kan man läsa mer om daglig verksamhet på sid. 91–113: hur var det tänkt, nuläge samt **FUB anser**.

FUB kommenterar:

Daglig verksamhets kvalitet påverkar tiotusentals människors vardag på flera olika sätt. I en välfungerande daglig verksamhet finns möjlighet för alla att utvecklas utifrån sin egen förmåga, oavsett graden av funktionsnedsättning. För en del kan det betyda att man kan gå vidare till ett lönearbete och för andra kan det betyda att man får en varierad och meningsfull arbetsdag med allt stöd man behöver. Tyvärr har LSS-utredningen inte kommit med några robusta förslag som skulle motverka trenden mot stordriftstänk och centralisering av daglig verksamhet som pågår i många kommuner, problematiken kring stora grupper där man blandar personer med olika typ och grad av funktionsnedsättning och den låga ambitionsnivå som präglar alltför många verksamheter där det handlar mer om förvaring än meningsfull sysselsättning.

Habiliteringsersättning

LSS utredningens bedömning: Habiliteringsersättning har troligen ingen avgörande betydelse för att motivera till deltagande i daglig verksamhet men bidrar till att täcka vissa kostnader för att delta, vilket i sig uppmuntrar till att använda insatsen. Habiliteringsersättning tillämpas inte likformigt över landet, men finns i 9 av 10 kommuner. Tendensen är att allt fler kommuner tillämpar en allt högre habiliteringsersättning, av allt att döma till följd av det statsbidrag som infördes 2018, men det är för tidigt att uttala sig om statsbidragets långsiktiga effekter. En utvärdering bör därför ske av vilka effekter statsbidraget haft när det finns förutsättningar att se om det fått genomslag på hur kommunerna använder habiliteringsersättning inom daglig verksamhet. Det saknas tydligt uttalat lagstöd för utbetalning av habiliteringsersättning vilket är önskvärt när kommuner betalar ersättning till enskilda.

LSS-utredningens förslag: Det ska framgå av lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter att kommuner i syfte att uppmuntra till närvaro, utan föregående individuell behovsprövning, får utbetala habiliteringsersättning till den som deltar i daglig verksamhet enligt LSS.

[I FUB:s rapport 500 röster](#) kan man läsa mer om habiliteringsersättning på sid. 92–93.

FUB citeras i betänkandets text om habiliteringsersättning:

”FUB anser för sin del att alla som deltar i daglig verksamhet ska få en rimlig ekonomisk ersättning, lika i landets alla kommuner. Enligt FUB är det pedagogiskt mycket viktigt för många av FUB:s medlemmar att få en ekonomisk ersättning som är kopplad till närvaro och deltagande i den dagliga verksamheten. Det är också viktigt att ersättningen överstiger de kostnader personen får för resor och lunch på jobbet och att ingen ska behöva uppleva att de betalar för att arbeta. Klippan (en del av FUB) anser att det borde stå i lagen att alla som deltar i daglig verksamhet har rätt till habiliteringsersättning och att det borde kallas för dagersättning. Den borde vara densamma i hela landet och högre än i dag, minst 100 kronor per dag.”

FUB kommenterar:

Det är mycket glädjande att betänkandet lyfter in FUB:s och Inre Ringens (f.d. Klippan) tankar kring habiliteringsersättning samtidigt som man påpekar att i dagsläget finns inget uttalat lagstöd för utbetalning av habiliteringsersättning. I likhet med LSS-utredningen anser vi att en ordentlig utvärdering måste göras kring hanteringen av det tillfälliga statsbidraget som delades ut 2018. FUB är mycket kritisk till kommunerna som struntade i att söka det tillfälliga stödet eller sökte och fick stödet men lämnade tillbaka pengar. Denna hantering berövade FUB:s målgrupp av många miljoner kronor som var öronmärkta för ett införande eller höjning av habiliteringsersättning i Sveriges kommuner.



11. Ny insats: Personlig service och boendestöd

LSS-utredningens bedömning: Det finns behov av en annan form av stöd i boendet utöver de insatser som i dag finns i LSS. Tillgång till vardagsstöd i bostaden skulle innebära att LSS i högre grad gör det möjligt för dem som har rätt till insatser enligt lagen att välja vilken form av boende de önskar.

LSS-utredningens förslag: Personlig service och boendestöd ska införas som en ny insats i LSS. Den som har behov av stöd i den dagliga livsföringen i annan bostad än en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen som kan avse praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av för sin dagliga livsföring. Även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden.

FUB citeras i betänkandet:

”FUB har vid möte med utredningen framfört att man önskar en ny LSS-insats i form av ”boendestöd med personlig service”.”

FUB kommenterar:

FUB välkomnar utredningens förslag om boendestöd enligt LSS. FUB har länge efterfrågat en insats för de av våra medlemmar som bor i egen bostad men som ändå behöver stöd och idag är hänvisade till boendestöd enligt socialtjänstlagen.

Det är viktigt att framhålla att införandet av den nya insatsen inte ytterligare får begränsa utbudet av gruppboendestäder och andra bostäder med service såsom servicebostad. Det är också viktigt att betona att insatsen bör vara styrd utifrån den enskilda individens behov.

FUB motsätter sig dock att den nya insatsen införs på bekostnad av att ledsagarservice försvinner som självständig insats. Läs mer om ställningstagandet och FUB:s kommentarer under rubriken om ledsagarservice på s. 6–7.



12. Nya insatser i stället för personlig assistans: Personligt stöd till barn under 16 år och Förebyggande pedagogiskt stöd

LSS-utredningens bedömning angående personlig assistans till barn: Barn med funktionsnedsättning och deras familjer behöver ett mer samordnat och flexibelt stöd med möjlighet till avlastning som är bättre anpassat till deras individuella situation.

LSS-utredningens förslag på ny insats för barn: Den som inte har fyllt 16 år och på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning

1. behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar,
2. på grund av psykisk funktionsnedsättning har behov av hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom eller henne, eller
3. har behov av stöd för omvårdnad

LSS-utredningens förslag om ny insats för personer med psykiska funktionsnedsättningar:

Stöd för vad som i dag anges som behov som förutsätter ingående kunskaper om den som får stödet, det s.k. femte grundläggande behovet, ska inte vara en del av insatsen personlig assistans. Den som på grund av stor och varaktig psykisk funktionsnedsättning har behov av personligt stöd av ett begränsat antal personer som har ingående kunskaper om honom eller henne ska istället ha rätt till insatsen förebyggande pedagogiskt stöd.

LSS-utredningens förslag om kunskapsstöd med anledning av de nya insatserna: Socialstyrelsen ska ta fram kunskapsstöd och annat material avseende innehållet i de nya insatserna personligt stöd till barn, förebyggande pedagogiskt stöd och personlig service och boendestöd.

FUB kommenterar:

Utredningens förslag innebär en förödande urholkning av insatsen personlig assistans **och det är just detta som ligger bakom FUB:s åsikt att betänkandet måste förkastas i sin helhet**. Omfattande funktionsnedsättningar påverkar både personens egna livsvillkor och de anhörigas, i första hand föräldrar och syskon. Möjligheten att få personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) har gett goda förutsättningar för barn, unga och vuxna med omfattande funktionsnedsättningar att leva som andra, ett av de övergripande målen för LSS. Personlig assistans har höjt livskvaliteten för personer med omfattande funktionsnedsättningar, särskilt genom möjligheten att välja personlig assistent och när och hur hjälpen ska ges.

Utredningen påpekar att det är otydligt hur ett förälders ansvar för sitt barn ska bedömas i relation till LSS-insatserna. Detta framkommer tydligt i FUB:s rapport ["Föräldransvar till barn med funktionsnedsättningar"](#).



FUB efterlyser att Socialstyrelsen tar fram en vägledning, som kan fungera som stöd i handläggning och utredning när det gäller vad som ingår i begreppet "normalt föräldraansvar". Vägledningen behöver även innehålla stöd för hur man gör en individuell bedömning av en ansökan om en insats i förhållande till normalt föräldraansvar.

Båda förslagen, om att barn och personer med psykiska funktionsnedsättningar inte längre ska ha rätt till personlig assistans, innebär minskad valfrihet för enskilda och anhöriga. Dessutom riskerar överstjälpningen på kommunerna att leda till stor ojämlikhet över landet samt att de kommunala budgetarna för LSS i ännu högre grad än idag kommer att styra hur insatserna utförs.

13. Övrigt

Lagens personkrets

Ett av utredningens direktiv har handlat om att se över lagens personkrets. FUB har starkt betonat vikten av att inte förändra grupp 1 i personkretsen, där personer med utvecklingsstörning ingår. Utredningen har efter genomgång av personkretsens utformning och ändamål konstaterat att denna inte ska ändras. Utvecklingsstörning kvarstår därför som utskrivna diagnos i personkretsen.

Jämställdhetsperspektiv saknas

Utredningen fick tydliga direktiv att analysera LSS utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Vi kan konstatera att LSS-verksamheter och andra insatser till personer med funktionsnedsättningar ofta gynnar män och kvinnor olika. Trots detta saknas jämställdhetsanalyser av dagens insatser och behov av förändringar på området.

Denna sammanställning är en första analys av det 1000-sidiga betänkandet som LSS utredningen lämnade den 10 januari. Under kommande månader ska kansliet fortsätta med en djupare granskning av betänkandets texter. Vi kommer att ge FUB:s medlemmar löpande information om vårt arbete.

***Riksförbundet FUB:s intressepolitiska arbetsgrupp
2019-01-17***